

Terveyden edistäminen – ohjelmasta tekoihin -seminaari

Paikka ja aika

Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki
15.10.2008

Osallistujat

Kutsuttuna yli 60 suun terveydenhuollon vaikuttajaa eri puolilta Suomea.

Luennoitsijat (mm.)

Peruspalveluministeri **Paula Risikko**
Lääkintöneuvos **Anne Nordblad**,
sosiaali- ja terveysministeriö
Ylitarkastaja **Marjaana Pelkonen**,
sosiaali- ja terveysministeriö
Ohjelmajohtaja **Georg Henrik Wrede**,
opetusministeriö
Neuvotteleva virkamies **Sirpa Sarlio-Lähteenkorva**, sosiaali- ja terveysministeriö
Pääsihteeri **Marja Innanen**,
maa- ja metsätalousministeriö
Ylihammaslääkäri **Markku Miikonen**,
Lahden terveyskeskus
Dosentti **Eva Söderling**,
Turun yliopisto

Lyhyesti

Seminaarissa käsiteltiin suun terveyden edistämisen ajankohtaisia asioita sekä lausuntokierroksella olevaa asetusta koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Tilaisuuden toivottiin olevan lähtölaukaus terveyden edistämisen uudelle painotukselle hammashoidossa. Tulevaisuudessa pyritään lisäämään yhteistyötä eri järjestöjen ja toimijoiden välillä esimerkiksi toteuttamalla vuotuinen suun terveyspäivä vaihtuvien teemoin.

Referoi

Sisko Honkala

HLT, apulaisosastonhammaslääkäri,
Turun yliopisto
Suomen Hammaslääkäriliiton Terveyden edistämisen työryhmän jäsen
sisko.honkala@utu.fi



Terveyden edistäminen
HALLITUKSEN POLIITIKKAOHJELMA

Terveyden edistämisen politiikkaohjelma käynnistyi suun terveydenhuollossa

Terveyden edistämisen politiikkaohjelmaa johtaa seminaarin avannut peruspalveluministeri **Paula Risikko**. Ministeri korosti sairauksien ehkäisyn ja varhaisen puuttumisen merkitystä. Ehkäisy on pitkällä tähtäimellä sairauksien hoitoa halvempaa ja siihen tulisi panostaa entistä enemmän väestön hyvinvoinnin lisäämiseksi ja terveyserojen kaventamiseksi. Ministerin mukaan suun terveydenhuollon ammattilaiset ovat usein avainasemassa myös yleissairauksien havaitsemisessa, sillä monet yleissairaudet, kuten diabetes, munuaissairaudet ja reumataudit, heijastuvat suun terveyteen. Yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä tulisi entisestään lisätä yleissairauksien varhaisen toteamisen varmistamiseksi.

Politiikkaohjelma suun terveydenhuollossa

Seminaarin tarkoituksena oli käynnistää terveyden edistämisen politiikkaohjelma suun terveydenhuollossa. Politiikkaohjelman ohjelmajohtajana sosiaali- ja terveysministeriössä (STM) toimii **Maija Perho**.

Seminaarin koollekutsuja ja puheenjohtaja lääkintöneuvos **Anne Nordblad** STM:stä esitteli terveyden edistämisen politiikkaohjelman pääsisällön.

Tavoitteena on väestön terveydentilan parantuminen ja terveyserojen kaventa-

minen keskittyen ongelmien ehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen. Pyritään edistämään 'Terveys kaikissa politiikoissa' -ajattelua eli terveysnäkökohtien huomiointia yhteiskunnan kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tulee saada osaksi kuntastrategiaa maan joka kolkassa.

Kohteena ovat kansansairauksien ehkäisyyn vaikuttavat elintapamuutokset (ylipainoisuuden, päihteiden käytön ja tupakoinnin vähentäminen), terveitä elämäntapoja edistävien työ- ja elinolosuhteiden kehittäminen, sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistaminen, terveyden edistämisen uusien työmuotojen kehittäminen sekä järjestöjen toiminnan vahvistaminen terveyden edistämisen osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukena.

Suun terveyden edistämisen haasteet

Tervehampaisten 5-vuotiaiden osuus lisääntyi Suomessa vuoteen 1994 asti, mutta 2000-luvulla kehitys näyttää kääntyneen laskuun. 1970–1980-luvuilla suun terveydenhuollossa kohdennettiin voimavaroja ehkäisevään hammashoittoon ja terveyskasvatukseen. Positiivisia tuloksia hampaiden harjaustavoissa ei kuitenkaan juuri saavutettu. Suomalaiskoululaisten harjausaktiivisuus on Euroopan maiden vertailussa häntäpäässä.

Aikuisten hampaiden harjaaminen kahdesti päivässä on yleistynyt, mutta



Kuva: Lehtokuva Oy / Valtioneuvoston kanslia

Ministeri Risikko avasi Terveystieteiden edistämisen seminaarin.

miesten harjausaktiivisuus ei vieläkään yllä tasolle, jolla naiset olivat jo 20 vuotta sitten. Ei ihme, jos pojat eivät harjaa – isien malli kun ei ole kovinkaan kannustava! Koululaisten suun terveystottumusten tehostamiseksi tulisi lisätä vanhemmille suunnattua tiedotusta.

Ehdotus asetukseksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta

Ylitarkastaja **Marjaana Pelkonen** esitelti asetuksen valmistelun taustaa. Informaatio-ohjauksen välineitä on tarjolla paljon (mm. Kouluterveydenhuollon opas vuodelta 2002, Lastenneuvolaopas 2004, Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004, Opiskeluterveydenhuollon opas 2006).

STM:n ja Stakesin tekemien selvitysten mukaan informaatio-ohjaus ei näyttäisi riittävän. Nuorten ja lapsiperheiden ongelmat ovat kasautuneet ja terveyserot kasvaneet. Lisäksi johtaminen, henkilöstövoimavarat, toiminnan sisältö ja toimitatavat vaihtelevat eri puolilla maata.

Asetuksella yhtenäisiin käytäntöihin

Asetuksen tarkoituksena on parantaa lasten, nuorten ja heidän perheidensä ehkäisevien terveyspalvelujen suunnitelmallista, tasoltaan yhtenäistä ja väestön tarpeet huomioon ottavaa toteuttamista maan eri

osissa ja vähentää alueellista ja terveyskeskusten välistä eriarvoista palvelujen tarjontaa.

Terveysseuranta ja -neuvonta tulisi rakentaa saumattomaksi odotusajalta työelämän kynnykselle. Tavoitteena on varhainen tuki, syrjäytymisen ehkäisy, tarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen huomiointi, yksilöllisen tarpeen, perheen merkityksen ja moniammatillisen yhteistyön tukeminen.

Ehkäisevä suun terveydenhuolto asetuksessa

Nordblad kuvasi suun terveydenhuoltoon vaikuttavat kohdat asetusehdotuksessa. Suun terveystarkastusten ikäryhmät ja sisällöt raportoitiin Hammaslääkärilehdessä 14/2008.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi

Ohjelmajohtaja **Georg Henrik Wreden** mukaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmalla on paljon yhdenmukaisia tavoitteita terveyden edistämisen politiikkaohjelman kanssa. Tärkeimpiä ovat lasten ja nuorten terveyserojen kaventaminen sekä terveiden elintapojen ja mielenterveyden edistäminen.

Arkikäyttäytyminen terveellisemmäksi

Kunnon ruoka sekä riittävä liikunta ja lepo ovat välttämättömiä kasvulle, kehityksel-

le ja hyvinvoinnille. Tavoitteena on, että jokainen lapsi liikkuisi vähintään tunnin päivässä, söisi valtion ravitsemussuosituksen mukaisesti 400 grammaa hedelmiä ja vihanneksia päivässä sekä nukkuisi riittävästi.

Terveellisen ravitsemuksen edistäminen

Kesäkuussa 2008 valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista. Lokakuussa 2008 aloitettiin poikkihallinnollinen suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelma. Ohjelmia esittelivät neuvotteleva virkamies **Sirpa Sarlio-Lähteenkorva** ja pääsihteeri **Marja Inananen**.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitteena on ravitsemussuosituksen toimeenpanon vahvistaminen; ruokaohjelman tavoitteena on suomalaisen ruuan arvostuksen kohottaminen. Yritetään saada suomalaiset puhumaan enemmän ruuasta, tekemään ruokaa yhdessä, vaatimaan ruualta hyvää laatua ja makua, ajattelemaan valintojensa seurauksia ja olemaan valmiita maksamaan hyvästä laadusta. Lisäksi pyritään herättämään kiinnostus ruokaan kotien arjessa, kouluissa ja päivähoitopaikoissa.

Kysely koulujen johdolle kouluruokailusta

Vuonna 2007 toteutetun kyselyn mukaan noin puolessa kouluista sai välipalaa, mutta terveellisiä välipaloja vain kolmasosassa. Makeisten ja virvoitusjuomien myynti oli melko yleistä kouluissa.

Opetushallitus ja Kansanterveyslaitos reagoivat asiaan lähettämällä tiedotteen jokaiseen kouluun ja oppilaitokseen suositellen, että kouluissa ja oppilaitoksissa ei ainakaan kouluaiikana saisi olla säännöllisesti myytävänä makeisia, virvoitusjuomia tai sokeroituja mehuja. Välipalautomaateissa ja kioskeissa tulisi tarjota koululaisten terveyden ja kasvun kannalta suositeltavia tuotteita.

Kouluruokasuositukset

Kouluateriaalla pidetään yllä lähes miljoonan lapsen ja nuoren terveyttä ja viireyttä. Noin 20 % päivittäisestä energian

tarpeesta saadaan kouluruuasta, vaikka tavoitteena on 30 %. Keväällä 2008 Valtion ravitsemusneuvottelukunta antoi uudet kouluruokasuositukset aterioiden laadusta, koostamisesta, välipaloista, ruokailuajoista ja -ympäristöstä, arvioinnista, kehittämisestä ja seurannasta. Suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelman kouluruokakampanjalla pyritään varmistamaan kouluruokailun laatu.

Hammaslääkäriliitto terveyden edistäjänä

Hammaslääkäriliiton terveyden edistämisen työryhmän toiminta oli hyvin aktiivista 1970–80-luvuilla, mutta toiminta hiipui resurssien leikkausten myötä, kertoi liiton varatoiminnanjohtaja **Anja Eerola**. Työryhmän toiminta aktivoitiin uudelleen syksyllä 2007.

Liitto on mukana monessa hankkeessa työryhmän puheenjohtajan **Helinä Keskinen** työpanoksen ollessa keskeinen. Tuorein terveyden edistämisen työkalu kentälle on Suunhoito-opas yläkouluille ja valmisteilla on Suunhoito-opas alakouluille. Myös juomasuosituksessa liitto toimi asiantuntijana. Suun terveydenhuollon ammattiliitto ja Hammaslääkäriliitto suunnittelevat yhteistä julistekampanjaa hampaiden harjauksesta.

STAL terveyden edistäjänä

Suun terveydenhoidon ammattiliitto, STAL ry, perusti Suun terveyttä edistävän työn -työryhmän tammikuussa 2008. Sen toimintaa seminaarissa esitteli suuhygienisti **Liisa Terävä**.

Ensimmäisenä tehtävänään työryhmä selvittää terveyden edistämismateriaalin saatavuuden Suomessa. Asian kartoittamiseksi laitettiin syyskuun 2008 lopussa STAL:in kotisivuille jäsenkysely suun terveyden edistämismateriaalista. Kyselyn perusteella kootaan STAL:in sivuille (www.stal.fi) tiedot terveyden edistämisen materiaaleista linkkien ja yhteystietojen avulla

Terveyden edistämisen tehostaminen Lahdessa

Ylihammaslääkäri **Markku Mikkonen** kertoi Lahden sähköisen ajanvarausjärjestelmän (HIHVA) vapauttaneen suuhygienistien/hammashoitajien työpanosta, jota



voidaan käyttää alakoululaisille suunnattuun harjausopetukseen ryhmissä. Yläkouluun pyritään aktivoimaan hammashoitokäytäntöihin Hammaspeikko – InnoLinkki -projektin avulla. Tavoitteena on selvittää, miksi yläkoulun oppilaat eivät tule hammashoittoon.

Uutta hammasterveyden ja ravitsemuksen saralla

Marjojen, hedelmien ja teestä peräisin olevien aktiiviaineiden hammasystävällisiä ominaisuuksia pyritään hyödyntämään tulevaisuudessa enemmän, kertoi dosentti **Eva Söderling**. Tavoitteena ovat sekä yleis- että suun terveyden kannalta hyvät tuotteet. Palautus- ja muissa ur-

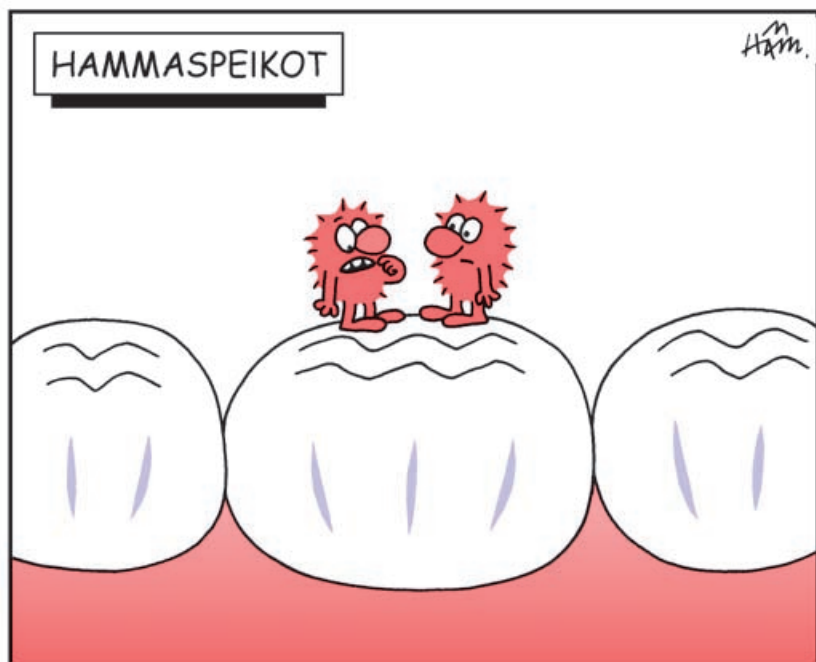
heilujuomissa tulisi hyödyntää enemmän suojaavia tekijöitä (kalsium, fosfaatti); urheilujuomia kun käytetään syljen erityksen ollessa matalimmillaan.

Miten jatketaan?

Keväällä 2009 on tarkoitus kokoontua uudelleen. Kotiläksyksi annettiin miettiä, miten vanhemmat saataisiin mukaan terveyden edistämiseen ja miten terveyden edistäminen saataisiin osaksi arkea. Lisäksi pyydettiin tietoa siitä, millaisia työkaluja/hyviä käytäntöjä kunnissa on käytössä ja miten on verkostoiduttu terveyden edistämisen tiimoilla.

Lopuksi

Ensimmäistä kertaa terveyden edistäminen on Suomessa päässyt poliittisella agendalla näin korkealle tasolle. Tahtoa yhteistyöhön tuntuu löytyvän: eri yhteisöt/järjestöt verkostoituvat ja toteuttavat eri hankkeita yhdessä. Vielä kun poliittiset päättäjät saadaan ymmärtämään ehkäisyyn ylivertaisuus erikoissairaanhoidon verrattuna ja rahojen kanavoiminen sen mukaisesti, niin saatettaisiin päästäkin ”ohjelmasta tekoihin”. ■



- Mitä luulisit, onkohan meillä hammaspeikoillakin hammaspeikkoja ?